

Sobre la possibilitat de fer política (d'esquerres)

Faust Ripoll

En un sistema democràtic entra dins les regles del joc que aquella opció política que ha sorgit vencedora en unes eleccions aplique el programa que l'ha portat a la victòria. Dit açò, és clar que aquesta equació no sempre es compleix amb l'exactitud matemàtica que es pressuposa a causa de diversos condicionants: que el partit més votat no tinga la suficient majoria parlamentària; que sorgesquen una sèrie de fets sobtats i inesperats (que esclate una guerra, que es desencadene una greu crisi) que interferesquen en el calendari d'aplicació del programa o que directament el paralitzen; que no es puguin superar les resistències de diferents col·lectius o lobbys a fi de posar en marxa reformes o canviar la legislació; que els dirigents del partit governant no siguen prou hàbils per portar endavant les reformes, etc. Tots aquests condicionants, en diversos graus, amplitud i força, es troben a l'ordre del dia i formen part de la *Realpolitik* que podem observar en cada canvi de legislatura. El que, però,

resulta cridaner és que solen ser els governs d'esquerra, i justament els que apliquen una política més genuïna d'esquerra –més enllà d'aquells que esperen que el sistema produeisca algun benefici sobrer perquè després ells el puguen repartir–, els que han de recular a l'hora d'aplicar el seu programa. Per contra, els més decididament de dreta sí que aconsegueixen portar el seu ideari màxim, o quasi màxim, a la pràctica. Aquest fet el confirma l'avanç imparable de les polítiques neoliberals en les nostres societats; el seu triomf no és fruit de cap caprici dels astres, sinó de la determinació i de la força política bruta dels seus postulants i de la correlativa aplicació pràctica efectiva. Les resistències (populars) que s'han donat no han aconseguit aturar-ne el procés, més enllà d'impedir l'entrada en vigor d'algun element estrident del conjunt (la *poll tax*, per exemple); però no han pogut ni invertir la dinàmica privatitzadora i depredadora dels béns públics ni, òbviament, subvertir els elements axials de la doctrina i de la praxi que el sustenten.

El gir que François Hollande va donar a la política econòmica, anunciat en una conferència de premsa el 14 de gener de 2014, en el sentit d'orientar-la a satisfer els dictats del *mercat* i de l'ideari neoliberal dominant per mitjà d'eliminar càrregues fiscals i

Faust Ripoll Doménech (Alcoi, 1964) és doctor en Filologia Catalana i, a hores d'ara, tècnic de gestió cultural a la Universitat d'Alacant. És autor, entre altres publicacions, del llibre *Valencianistes en la postguerra. Estratègies de supervivència i de reproducció cultural, 1939-1951* (Afers, 2010).

socials a les empreses i, al mateix temps, reduir la despesa pública en uns 55.000 milions d'euros, és l'últim exemple de les claudicacions que els mandatariis d'esquerra fan, o es veuen obligats a fer, cada vegada que assumeixen el poder (és evident que no estic pensant en personatges tipus Tony Blair). Per posar només uns pocs exemples d'abans i després de la caiguda del mur de Berlín —perquè, alerta, no tot són renúncies post 1989; no tot és aplicable a la derrota del comunisme com a contrapoder—, cal recordar el canvi de rumb que va dur a terme François Mitterrand l'any 1984, només tres anys després d'haver entrat a l'Elisi; l'aprovació de l'Agenda 2010 per part del canceller Schröder el 2003, o les mesures aprovades per Rodríguez Zapatero el 2010. Tots aquests viratges tenen bàsicament els mateixos objectius: abandonar la idea de sostroure més recursos de les classes privilegiades i, per contra, sostroure'ls de les polítiques socials (de les prestacions per jubilació o per desocupació, per exemple); aprovar baixades d'impostos i de taxes (sobretot a les empreses), i fer canvis en la legislació laboral per afavorir la capacitat de maniobra dels empresaris.

És cert que no tota l'acció política té a veure amb l'orientació de la política econòmica i laboral; però el rumb que prenen aquestes condiciona i impregna tots els aspectes de la vida social, incloent els àmbits familiar i individual: des del grau de poder adquisitiu de les classes assalariades fins a la possibilitat de conciliar o no la vida laboral i familiar, passant pel fet de tenir més o menys oportunitats per a pujar en l'escala social. Com més recursos propis o públics tinguem, no sols gaudirem d'una major qualitat de vida, sinó també de més autonomia, de més llibertat, i ens podrem realitzar

com a éssers plens. Establertes aquestes obvietats, i sense menysprear l'impacte i la profunda importància d'altres polítiques dutes endavant per governs progressistes, com ara les polítiques d'ampliació de drets civils per a determinades minories (lleis que permeten el matrimoni homosexual, el vot dels immigrants *legals* en les eleccions municipals o l'avortament segons uns terminis i no segons uns supòsits), cal remarcar que la clau de volta de l'acció política i, sobretot, del marge de sobirania de què disposen els governs d'esquerra en un sistema capitalista, es testa en la capacitat de posar en pràctica una política econòmica que difereixca, en major o menor mesura, d'aplicar el receptari clàssic del model dominant. I ací es on veiem que els governs d'esquerra ensopeguen una i altra vegada sempre que intenten alterar mínimament les regles del joc, no ja les bases del sistema. Per què? Doncs perquè no es pot pretendre jugar una partida de dòmino com si estiguérem jugant als escacs; perquè no es pot pretendre jugar en el terreny de joc del capital i al mateix temps voler alterar o desviar les seues regles sense que el resultat siga catastròfic: fuga de capitals, manca d'inversions estrangeres, inflació, dèficit públic i, fins i tot, desabastiment de productes bàsics.

Qualsevol intent d'alterar el sistema, encara que siga de resquitllada, en el sentit de destinar una part considerable dels recursos que es generen a les polítiques socials (com fan els partits socialdemòcrates), estan destinats ara al fracàs (perquè acaben en molts casos revertint-se, com ara els ajuts a la dependència que va aprovar el govern Zapatero), o a reconvertir-se en uns ajuts socials quasi testimonials, mínims, quasi de pura almoïna i per garantir l'estricta

supervivència. No oblidem que en el cas que l'atac al sistema siga més directe i no es rectifique, es pot arribar a derrocar per la força un govern legítim (Allende, el 1973). El capital té i imposa les seues regles, com és lògic, i cal seguir-les perquè el sistema funcione i no es *gripe*. Per això, des dels organismes internacionals (FMI) o des dels periòdics de referència (*Financial Times*) no deixen de recordar-nos dia rere dia el que hem de fer perquè el capitalisme rutlle com cal, perquè no ens desviem de l'*ortodòxia* (com si fos una fe), i no caiguem en la temptació de modificar l'*statu quo* econòmic, sota pena de passar la vergonya d'una retractació pública (Hollande) o de passar a formar part d'alguna llista negra internacional d'empestats (Hugo Chávez, en el seu moment, i que, a més, va ser víctima d'un colp d'estat). Si amb aquestes admonicions no tenim suficient, encara es poden invocar els poders obscurs, els fantasmagòrics mercats financers, per a atemorir l'auditori i poder, així, rematar la faena propagandística. Però per si fallen tots els controls, sermons i contrapoders que el sistema té en cada nació, el capital encara té uns mecanismes que ultrapassen les fronteres nacionals —on se suposa que rau la sobirania dels pobles— per fer retornar els pobles esgarriats al bon camí. D'aquesta manera, no sols aquests organismes internacionals ens alligonen amb més freqüència que els repics de campana sobre la veritable ruta que hem de seguir, sinó el que és més greu, tenen la potestat divina d'actuar com uns *deus ex machina* en moments de crisi, amb puny de ferro per tòrcer la voluntat popular i els governs que la representen i, en conseqüència, per acoblar de nou les polítiques econòmiques i socials a les regles del joc, per retornar-les a l'ortodòxia. El

final feliç per al sistema sembla que es troba, doncs, sempre assegurat.

Les conseqüències d'aquest domini total del capitalisme es manifesten, en primer lloc, en la impossibilitat —demostrada— de canviar les regles de joc *des de dins*, i més ara que el capitalisme s'ha envigorit políticament des que s'ha quedat sense competència (el comunisme), i, consegüentment, ha perdut la por a l'enemic i s'ha pogut llevar la careta. Un incís sobre això: totes aquestes declaracions que escoltem ara de representants polítics de dreta o de membres de la patronal espanyola —del tipus «cal que els treballadors fixos renunciïn als seus privilegis per tal que els temporals en tinguen algun»— són prova de la confiança i seguretat que tenen i respiren en sentir-se amos absoluts del corral (i, per cert, de la clarividència i sentit de la moralitat que els caracteritza).

Tots els intents que s'han fet, amb més o menys força o audàcia, per embridar el capitalisme o per fer-hi canviar el pas, han acabat amb un colp d'estat o amb una espectacular i pública reculada, entonada de vegades com un *mea culpa* o com una retractació, preventiva, de principis (abandó del marxisme, PSOE). Aquesta constatació reiterada està portant el sector de la població que s'autoanomena d'esquerres —o que, simplement, està patint en extrem les conseqüències de la política neoliberal— a una desafecció total envers la política o, més ben dit, envers els instruments i mecanismes (partits, parlament) que fins ara feien possible articular i portar a l'arena política el seu ideari, atès que aquells ja no es perceben com a útils ni capaços, sinó com a meres carcasses. Les conductes polítiques que se'n deriven són de tres tipus: desafecció total i allunyament de qualsevol

classe d'acció política (inclosa l'abstenció electoral); resignació assumida i acoquinada (que es tradueix, entre altres indicis, en una minva creixent en el vot a les formacions socialdemòcrates, també cada vegada més acoquinades), o recerca d'altres mecanismes per fer sentir la seua veu i les seues propostes (associacions al marge dels partits i *acció directa* als carrers).

Aquesta hegemonia del capitalisme impedeix, ofega, que es pugui fer política, en el sentit de poder portar a la pràctica de manera efectiva programes polítics avalats democràticament que intenten modificar, poc o molt, el *tinglado* dominant; que siguin unes veritables alternatives al sistema. De vegades, els governs s'ho plantegen però ni ho intenten (la tributació de les SICAV, per exemple); d'altres, ni s'ho plantegen (canviar el mode de producció); d'altres ho aconseguen (augmentar les prestacions socials o, en el súmmum de l'audàcia, apujar els impostos als rics, que és el programa megamàxim al qual aspiren ara els governs socialistes), però sols per un període de temps tan breu que de vegades no abraça ni la legislatura en la qual es va aprovar. Aleshores, quina política d'esquerres és possible fer ara? I des d'on, des dels parlaments o des dels carrers? ¿Paga la pena el cost que representa arribar al poder en condicions normalment poc propícies —atès que el *tinglado* treballa en contra—, per a després fer evident i públic: *a*) la impossibilitat de portar endavant les polítiques promeses i, de retop, alimentar el mite que les úniques polítiques possibles són les que predica i efectua la dreta, i *b*) produir una frustració contínua entre els seus votants (més o menys la meitat de la població)?

És difícil o quasi impossible fer política d'esquerres —en la dimensió que estem

proposant—, des del govern (i a causa això, la democràcia acaba ressentint-se i entrant en crisi de legitimitat), però sí que es pot fer política en altres àmbits, almenys mentre queden espais públics on poder fer-la. De fet, els carrers i les places estan tornant a ser veritables àgores on, al marge dels canals institucionals, no sols s'expressen idees sinó que també es debaten. I potser el que és més important, actuen de contrapès, en el sentit polític ple de traduir-se en força bruta. En un moment en què partits polítics i sindicats d'esquerres tenen molt poca força i incidència (en nombre de militants, mitjans de propaganda, recursos econòmics, credibilitat social), el carrer actua al mateix temps de força de xoc i de viver d'idees. Vol dir això que hem d'abandonar el parlament i baixar al carrer? Doncs no precisament, perquè no s'han d'abandonar espais públics on poder fer política, encara que de vegades siga un exercici estèril i, com veiem, contraproductiu; però sobretot perquè no s'ha de fer marxa enrere ni renunciar a un guany (la democratització plena) que va costar tant d'aconseguir i pel qual van lluitar molt, per cert, els partits socialdemòcrates ja des del segle XIX. No es pot abandonar l'instrument; s'ha de renovar la praxi política: s'ha de reconstruir una ètica de l'esquerra per recuperar la credibilitat, i elements de les diverses tradicions de l'esquerra no en falten (llibertat, igualtat, fraternitat, sense anar més lluny, però aplicat a la realitat actual i amb l'empelt de noves aportacions, com l'ètica mediambiental); s'ha d'establir una estratègia d'aliança entre les forces progressistes per poder assolir majories parlamentàries suficients que donen un tomb a l'actual predomini conservador en tots els àmbits (regionals, estatals i europeus); s'ha de llançar obertament i convençuda un

programa alternatiu, sense ambigüitats ni punts de fuga, amb la determinació de diferenciar-se dels postulats de la dreta neoliberal i de la populista. S'ha de presentar aquesta alternativa clara i decidida perquè, si no, ja sabem per experiència que els vots que busquen l'alternativa se n'aniran, en part, als partits d'extrema dreta –com és comprensible–, perquè al cap i a la fi són els que fan propostes concretes, entenedores i diferenciades. Que ningú es pose les mans al cap si obtenen

bons percentatges en les eleccions! I a més d'això, s'ha de recuperar el pols social i aprofitar la pressió que es fa des del carrer, ja que sense el reservori de força i d'idees de la societat civil, difícilment es poden portar endavant i fer efectives polítiques d'esquerra. Del carrer pren l'esquerra la força que no té per poder plantar cara al sistema, la voluntat per canviar el món i les idees amb què seduir la ciutadania. Perquè, al capdavall, en política tot és una qüestió de voluntat, imaginació i força. □

Subscriu-te a Mètode!

Revista de referència de la **Xarxa Vives** d'universitats

Subscripcions (4 números l'any):
25€ per a Espanya, 40€ per a l'estranger.

www.metode.cat